

Hallands miljömål

- Uppföljning 2012

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Hallands miljömål - Uppföljning 2012
Meddelande 2012:1 från Länsstyrelsen i Hallands län
ISSN 1101-1084
Layout: Jennie Thronée
Illustrationer miljömålen: Tobias Flygar

Omslagsbild: Gamla Varbergs topp. Foto: Carina Lundqvist

Innehåll

	Aktuellt i miljömålsarbetet	4
	Läsanvisning	5
	Begränsad klimatpåverkan	6
	Frisk luft	7
	Bara naturlig försurning	8
	Giftfri miljö	9
	Skyddande ozonskikt	10
	Säker strålmiljö	11
	Ingen övergödning	12
	Levande sjöar och vattendrag	13
	Grundvatten av god kvalitet	14
	Hav i balans samt levande kust och skärgård	15
	Myllrande våtmarker	16
	Levande skogar	17
	Ett rikt odlingslandskap	18
	God bebyggd miljö	19
	Ett rikt växt- och djurliv	20

Aktuellt i miljömålsarbetet

I år utkommer ingen traditionell Hur mår Halland utan den är ersatt av denna kortare uppföljningsrapport som redovisar årets regionala bedömningar för de 15 miljökvalitetsmålen.

Nytt i miljömålssystemet

Det händer mycket inom miljömålssystemet just nu. De nationella delmålen utgår ur systemet och ersätts stegvis av nya etappmål. Vi har även fått en ny bedömningsgrund (denna förklaras på nästa sida). De 16 miljökvalitetsmålen har definierats och fått ett stort antal föreslagna nya preciseringar som ska beslutas under våren 2012. De nya preciseringarna har utgjort grund för årets bedömning och kommer även i fortsättningen att ha en stor roll i den årliga uppföljningen.

En parlamentarisk miljömålsberedning har tillsatts och har i uppdrag att på regeringens beställning arbeta fram strategier inom prioriterade områden. Strategierna ska innehålla förslag till både etappmål och styrmedel och en första uppsättning har redan varit ute på remiss. I denna första uppsättning ingår etappmål för områdena luftföroreningar, farliga ämnen, avfall och biologisk mångfald vilka förväntas bli beslutade under våren.

Det regionala miljömålsarbetet

I Halland har vi valt att låta våra regionala miljömål finnas kvar trots att målåret 2010 har passerat. För att inte tappa fokus står målen kvar som inriktningsmål tills dess att de avförs eller nya regionala mål tas fram.

Ett nytt åtgärdsprogram för miljömålen har nyligen blivit klart i en första version. Jämfört med det gamla handlingsprogrammet finns ett mycket större fokus på samverkan i åtgärdsarbetet och vi hyser stor förhoppning om att flertalet samarbetsprojekt ska komma till stånd i länet utifrån de åtgärdsförslag som formulerats. Programmet har presenterats för tjänstemän och politiker på kommunerna och regionen vid ett första seminarium i oktober 2011.

MEK-rådet har kommit igång och hunnit ha ett antal möten. MEK står för Miljö, Energi och Klimat och rådet fungerar som en referensgrupp och förankring hos länets aktörer av miljömålsarbetet inklusive klimat- och energiarbetet. I rådet finns representanter från samtliga kommuner, regionen, regionala organisationer samt näringslivet.

Fokus under 2012

Vår ambition är att fortsätta driva arbetet med det nya åtgärdsprogrammet framåt under året. Det handlar dels om att i olika grad vara delaktiga i projekt och dels om att följa upp hur arbetet fortlöper. Under året kommer också en gap-analys av delar av åtgärdsprogrammet att genomföras med projektmedel från Naturvårdsverket.

Vi kommer att fortsätta utveckla åtgärdsprogrammet utifrån de behov som finns. Exempelvis kommer ett arbete att starta under våren med att ta fram fler åtgärder på området samhällsbyggnad. Även inom klimat- och energiområdet kommer nya åtgärder att formuleras allteftersom arbetet med de befintliga går framåt.

Marie-Helene Bergstrand, Jennie Thronée & Camilla Funke

Läsanvisning

Bedömningarna av de 16 miljö kvalitetsmålen är gjorda utifrån de nya föreslagna preciseringarna av målen. De följer även den förändrade bedömningsgrunden, vilket innebär att hänsyn ska tas till naturens återhämtningstid och den fördröjning som finns mellan beslut och genomförande av åtgärder och effekter i den faktiska miljön.

Förändrad bedömningsgrund enligt prop. 2009/10:155 Svenska miljömål

Det tillstånd i miljön som miljö kvalitetsmålen uttrycker eller förutsättningarna för att nå denna kvalitet behöver vara uppnådda inom en generation. Det innebär att ett miljö kvalitetsmål bör bedömas som möjligt att nå om analysen visar antingen att det tillstånd i miljön som målet och dess preciseringar uttrycker kan nås, eller att tillräckliga åtgärder, nationellt och internationellt, är beslutade och förväntas vara genomförda inom en generation efter att systemet infördes. Generationsmålets strecksatser bör också ingå i analysen som kriterier för när förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsmålen bedöms.

De färgglada gubbarna ”smilisarna” är borttagna ur systemet och kommer att ersättas av nya symboler. Tills vidare används någon av de tre sk bedömningsalternativ som finns för den sammanfattande bedömningen.

Bedömningsalternativ för miljö kvalitetsmålen 2011

- 1. Miljö kvalitetsmålet/preciseringen nås med i dag beslutade styrmedel och med åtgärder genomförda före 2020.**
- 2. Miljö kvalitetsmålet/preciseringen är nära att nås. Det finns i dag planerade styrmedel som beslutas före 2020.**
- 3. Det är inte möjligt att nå miljö kvalitetsmålet/preciseringen till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel.**

För bedömningar av de regionala delmålen hänvisas till www.miljomal.se.

Begränsad klimatpåverkan

Sofia Frising/Camilla Funke, Länsstyrelsen

Målet om en begränsad klimatpåverkan är mycket svårt att nå trots att de halländska och svenska utsläppen minskar. Den globala utvecklingen går åt fel håll och halten av växthusgaser i atmosfären ökar och medeltemperaturen stiger.

De halländska utsläppen av växthusgaser har minskat med 18 procent sedan 1990. Den största minskningen har skett inom sektorn energiförsörjning, både procentuellt sett och till antal ton koldioxidekvivalenter (48 procent respektive 400 000 ton). Den största ökningen, sett till antal ton, har skett inom transportsektorn (50 000 ton).

Minskningen inom energianvändningen beror till stor del på att uppvärmning med olja har ersatts av förnybara värmekällor och fjärrvärme. Sedan 1990 har utsläppen av växthusgaser från den egna uppvärmningen minskat med över 80 procent. Det ökande oljepriset är troligen den främsta bidragande orsaken, men också konverteringsbidraget som fanns att söka under åren 2006–2007.

Inom transportsektorn går teknikutvecklingen framåt, men idag finns inga förutsättningar att helt ersätta de fossila bränslena. En minskning av bensin användningen har skett, men den har till största del ersatts med diesel och inte med förnybara drivmedel. Nästan 40 procent av de halländska utsläppen av växthusgaser kommer från transportsektorn, så utvecklingen inom sektorn har stor betydelse.

När det gäller utsläpp från jordbruket så har de minskat med 11 procent sedan 1990, men fortfarande står sektorn för cirka en fjärdedel av de totala utsläppen i länet. Det är mycket svårt att påverka mängden växthusgaser, eftersom de till stor del kommer från biologiska processer i marken, i gödsel och hos djuren.

Rådigheten för målet ligger till stor del internationellt samt nationellt när det gäller effektiva styrmedel som exempelvis utsläppshandel, skatter, olika stöd och skattelättnader. Regionalt arbetar vi utifrån den regionala klimat- och energistrategin och genomför åtgärder i linje med den. Vi har ett viktigt verktyg genom investeringsstödet som utdelas via landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsen har också en viktig roll när det gäller information och rådgivning.

Områden där det behövs extra insatser är inom de sektorer där de största utsläppen sker; inom energiförsörjning, transporter och jordbruket.

Vad är aktuellt på området?

2010 producerades 65 GWh biogas i Halland, men enligt en potentialstudie som gjorts kan den produktionen uppmot sjudubblas. Räknar man dessutom med att tekniken utvecklas när det gäller förgasning av skogsråvara så är potentialen ännu större. Under 2012 pågår ett arbete med att ta fram en regional biogasstrategi för Halland. Syftet är att sätta ett regionalt mål för biogasproduktion för att användningen av biogas ska öka i länet.

Frisk luft

Martin Gometz, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Det bedöms möjligt att skapa förutsättningar att nå målet om ytterligare beslut fattas och åtgärder vidtas.

Luftkvaliteten i svenska tätorter har blivit successivt bättre sedan 1990-talet. Luftföroreningar orsakar dock fortfarande, trots den successiva minskningen av halterna de senaste decennierna, betydande skador på människors hälsa liksom på växtlighet och kulturföremål. Den positiva trenden med minskande halter luftföroreningar under 1990-talet har under 2000-talet delvis stannat av (undantag bensen och svaveldioxid).

Luftföroreningar är i första hand ett tätortsproblem och utsläpp från trafiken är en viktig orsak. Vedeldning och annan energiproduktion har också stor betydelse. Vad gäller marknära ozon är problemet dock väl så stort på landsbygden. Halland har mycket transporter genom länet och är dessutom, i likhet med Skåne, särskilt utsatt för luftföroreningar från kontinenten, varför halterna här i vissa fall är högre än i andra delar av landet.

Halterna av kvävedioxid och partiklar behöver minskas ytterligare för att nå målet. För marknära ozon förekommer fortfarande för höga halter såväl i tätort som på landsbygd, även om antalet dagar med höga halter av marknära ozon minskat till följd av åtgärder.

För att nå miljökvalitetsmålet Frisk luft är det avgörande att minska utsläppen från trafik, vedeldning, energiproduktion och inom industrisektorn. Vissa luftföroreningar, exempelvis ozon och partiklar (PM_{2,5}), kommer till stor del från andra länder, varför det krävs beslut om åtgärder på internationell nivå. För att komma till rätta med höga lokala halter av främst kvävedioxid och partiklar (PM₁₀) i Hallands tätorter krävs åtgärder på nationell, regional och lokal nivå.

Vad är aktuellt på området?

En forskningsstudie avseende de kortsiktiga hälsoeffekterna av grova partiklar som genomförts i Stockholm har nyligen publicerats i den vetenskapliga tidskriften [Environmental Health Perspectives](#). I studien har man uppskattat effekterna av korttidsexponering av grova partiklar (mellan PM_{2,5} och PM₁₀) på daglig dödlighet i Stockholm. Analysen visar att det finns en signifikant ökning av daglig dödlighet förknippad med förhöjda halter urbana bakgrunds nivåer av grova partiklar.

Resultaten tydliggör behoven av åtgärder och styrker skälen för att minska emissionerna av slitagepartiklar, exempelvis genom minskad dubbdäcksanvändning och åtgärder för att minska halterna av uppvirvlat vägdamm i städer genom dammbindning.

Bara naturlig försurning

Lars Stibe, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Tillståndet i ytvattnet utvecklas i positiv riktning, medan utvecklingen i skogsmark är osäker.

Försurningssituationen i länet visar i många avseenden en positiv trend med bland annat minskande nedfall och ökande pH-värden i ytvatten. När det gäller nedfallet av försurnande ämnen har framför allt svavelnedfallet minskat kraftigt i länet, cirka 80 procent sedan mitten av 1980-talet, medan nedfallet av kväve bara visar små förändringar. Totalt har nedfallet ändå närmat sig den kritiska belastningsnivån och underskrider den sannolikt inom vissa områden. Beräkningarna är dock osäkra och påverkas i stor utsträckning också av kvaliteten på indata, till exempel när det gäller markvittring. Den kritiska belastningsgränsen beror också på markanvändningen. Ett ökat uttag av skogsbiomassa (GROT) innebär till exempel en ökad känslighet (lägre kritisk belastning) som måste motverkas genom återföring av aska från förbränningen. Fortsatta utsläppsminskningar är därför nödvändiga liksom åtgärder inom skogsbruket.

Resultat från övervakningen av okalkade sjöar och vattendrag visar visserligen en positiv utveckling för försurningstillstånd och buffertförmåga men denna är långt ifrån tillräcklig för att vi inom överskådlig tid ska få en återhämtning till opåverkade förhållanden (god status enligt vattendirektivet). Även om doserna efter hand kanske kan minskas innebär detta att kalkningen av sjöar och vattendrag måste fortsätta under mycket lång tid. Vissa områden i sydvästra Sverige kommer förmodligen inte att återhämta sig ens om det sura nedfallet helt upphör. Inom dessa krävs åtgärder utöver de som nu är beslutade. Det handlar bland annat om att restaurera markkemin i de mest utsatta områdena.

Vad är aktuellt på området?

Genom de begränsningar av svaveldioxidutsläpp som skett har den totala försurningsbelastningen minskat kraftigt. En sektor som hittills i stort sett undantagits från kraven är den internationella sjöfarten. Dess relativa bidrag har därför efterhand ökat allt mer och den beräknas idag svara för 20 % av svavelnedfallet i Sverige och för 30 % av nedfallet i Halland. Halland är därmed det län där sjöfartens andel är högst.

Genom internationella överenskommelser (MARPOL-konventionen) begränsades svavelhalten i marina bränslen i Östersjön och Nordsjön till 1,5 % från och med 2006/2007. Genom revidering av MARPOL skärptes kraven ytterligare till maximalt 1 % svavel från 1 juli 2011 och till 0,1 % den 1 januari 2015.

Skärpningarna ska enligt ett förslag från EU-kommissionen införlivas i svaveldirektivet. Förslaget har remissbehandlats under hösten 2011 och regeringens preliminära ståndpunkt är att stödja införandet men att samtidigt verka för att de skärpta kraven ska gälla hela EU och inte bara de s.k. svavelkontrollområdena (dit Östersjön och Nordsjön hör).

Giftfri miljö

Hanna Hartmann/Anna Abrahamsson, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Även om det är många år av hårt arbete kvar innan miljökvalitetsmålet är nått så kan man se en utveckling som pekar åt rätt håll.

Kemikalielagstiftningen är i många avseenden internationell. Under de senaste åren har EU infört flera nya regler vilket gör att inte bara reglerna inom EU skärps utan även utanför EU för att kunna exportera till Europa. Dock är kunskapen fortfarande för liten och de medel som avsätts för små för att under en överskådlig tid kunna se de förändringarna som krävs för att nå generationsmålet.

Preciseringen "Förorenade områden är åtgärdade" bedöms kunna nås med idag beslutade styrmedel och med åtgärder genomförda före 2020. Arbetet med förorenade områden ligger idag långt fram jämfört med målets övriga preciseringar. Detta beror främst på att länsstyrelserna varje år får finansiering för sitt arbete med förorenade områden. Även om målet inte är uppnått än på många år bedöms det ändå kunna nås med de medel som idag avsätts. Dock krävs snabbare efterbehandlingstakt samt att om alla förorenade områden som utgör en risk ska kunna bli åtgärdade krävs fler privatfinansierade efterbehandlingar.

Preciseringen "Användningen av särskilt farliga ämnen har upphört" bedöms inte som möjlig att nå till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Varje år tillkommer flera hundra nya kemiska ämnen i kommersiell användning. För att på lång sikt kunna uppnå detta mål krävs bättre kunskap och strängare lagstiftning vad gäller nya och befintliga ämnen. Inom EU har åtgärdsarbetet gått framåt och flera ämnen har blivit förbjudna och lagstiftningen har skärpts inom vissa områden. Även om det på sikt går att fasa ut de farliga ämnena kommer redan befintliga ämnen att finnas kvar under en mycket lång tid.

Vad är aktuellt på området?

I Kemikalieinspektionens handlingsplan för en giftfri vardag 2011-2014 listas ett antal förslag till mål och åtgärder för att minska de kemiska riskerna i vardagen, som ett steg på vägen mot miljömålet Giftfri miljö. I planen nämns även frågan om kemikalier i ett globalt perspektiv. Produktionen av kemiska produkter sker i ökad utsträckning i områden med snabb ekonomisk tillväxt, till exempel Asien och Latinamerika.

En god nyhet är att FN:s miljöprogram, UNEP, nyligen har publicerat en internationell vägledning för kemikaliekontroll. Vägledningen ger länder råd om hur de kan bygga upp sin kemikaliekontroll. Vägledningen testas nu i ett flertal länder, bland annat Nigeria och Uruguay. Ett av målen i den globala kemikaliestrategin (SAICM) är att kemikalier senast år 2020 ska produceras och användas på ett sådant sätt att skadliga effekter på människors hälsa och miljö blir så begränsade som möjligt.

Läs mer på [Kemikalieinspektionen](#) (KEMI).

Skyddande ozonskikt

Mona Ljunggren, Länsstyrelsen

I dagsläget sker inte längre någon nedbrytning av ozonskiktet. Det finns tendenser som visar att skiktet blir tjockare. Men en viss osäkerhet råder kring detta eftersom de naturliga variationerna är stora.

Ozonnedbrytande ämnen har långa uppehållstider i atmosfären. Halten av ozonnedbrytande klor nådde sitt maximum redan 1990 och är nedåtgående. Prognosen visar att år 2050 har halterna återgått till samma nivå som 1980. På längre sikt kommer halterna att minska ännu mer, men i långsammare takt. Halten brom i troposfären och stratosfären har nått maximum och ökar inte längre.

Arbetet med Montrealprotokollet har resulterat i en global utfasning av CFC från januari 2010. Även en utfasning av HCFC ska vara genomförd senast 2020 i industriländer och 2030 i utvecklingsländer. Men för att fortsätta nå resultat måste arbetet med Montrealprotokollet fortskrida, bland annat när det gäller illegal handel med ozonnedbrytande ämnen och produkter.

På nationell nivå har påfyllnads- och användningsförbud av olika ozonnedbrytande ämnen införts/beslutats. Från den 1 januari 2015 får HCFC-ämnena inte användas inom kylområdet. Även strängare regler gällande ozonnedbrytande ämnen som farligt avfall har beslutats i den nya plan- och bygglagen. Ändringar i lagen innebär bättre förutsättningar för att omhänderta kvarvarande mängder ozonnedbrytande ämnen som finns inkapslade i olika byggmaterial.

Vad är aktuellt på området?

Antalet nya fall av malignt melanom fortsätter att öka, och Halland hör till de län som ligger över riksgenomsnittet. Antalet fall av skivepitelcancer ökar dessutom ännu snabbare. Solens UV-strålning är den främsta orsaken till hudcancer och UV-strålning från solarier kan ha en bidragande effekt. Upprepade brännskador av solen, särskilt under barn- och ungdomsåren, tycks ha större betydelse än den totala mängden sol när det gäller risken att utveckla malignt melanom.

De nordiska strålskyddsmyndigheterna avråder från att sola i solarium, särskilt när det gäller personer under 18 år. Något generellt beslut om åldersgräns för solarier har inte tagits, men många kommuner har ändå infört 18-årsgräns för att få sola i solarium. Ett flertal kommuner har även tagit beslut om att avveckla solarier som bedrivs i kommunal regi.

Säker strålmiljö

Mona Ljunggren, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Ytterligare åtgärder krävs framförallt när det gäller förändring av människors beteende i solen.

Människor utsätts för strålning från såväl naturliga strålkällor (UV-strålning från solen) som från olika verksamheter och produkter (kärnkraft, mobiltelefoner, elledningar).

Hur mycket UV-strålning var och en utsätts för styrs i hög grad av vår livsstil och våra solvanor. Även om kunskaperna om riskerna är stor och våra solvanor till viss del har ändrats så fortsätter antalet hudcancerfall att öka. Det beror på att hudcancer utvecklas först många år efter att vi exponerats för UV-strålning. Sedan 1980-talet har det skett en markant ökning av antalet hudcancerfall. Det är främst skivepitelcancer som står för den största ökningen men även malignt melanom fortsätter att öka. Halland ligger över riksgenomsnittet när det gäller antalet nya hudcancerfall per år. Preciseringsen "UV-strålning" bedöms därmed inte vara möjlig att nå till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel.

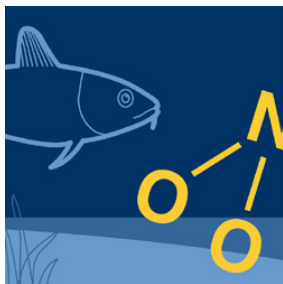
De senaste decennierna har myndigheterna satsat på mer information till främst barn och vuxna i barns närhet avseende UV-strålning, solning och hälsorisker. Förhoppningsvis leder detta till ändrade solvanor och att antalet hudcancerfall så småningom minskar.

Kärntekniska anläggningar släpper under kontrollerade former ut små mängder radioaktiva ämnen till luft och vatten. Generellt sett har doserna sjunkit de senaste tjugo åren. Stråldosen till omgivningen ligger långt under gränsvärdet för högsta tillåtna dos på 0,1 mSv/år. I Halland finns Ringhalsverket. Sedan 1970-talet pågår kontroller av omgivningen kring Ringhals. Dessa ger en fortlöpande beskrivning av halten av olika radionuklider som sprids till omgivningen. Sedan 2005 har utsläpp till luft och vatten minskat avsevärt och ett ständigt arbete pågår för att minska utsläppen så mycket som möjligt. Förebyggande arbete och effektiv beredskap både från bolaget och från myndigheter bidrar till att minimera stråldoser som en olycka kan medföra.

Vad är aktuellt på området?

Under februari månad 2012 granskas Sverige och den svenska Strålsäkerhetsmyndigheten [SSM](#) av internationella strålsäkerhetsexperten. Granskningen genomförs på begäran av den svenska regeringen och syftar till att se hur Sverige lever upp till det internationella atomenergiorganet IAEA:s internationella standarder.

Granskningen kommer att omfatta alla myndighetsnivåer inklusive regeringen. Förutom kärnteknisk verksamhet ingår även exempelvis sjukvård, miljöövervakning och krisberedskap. Det är första gången en sådan granskning genomförs i Sverige och IAEA:s granskningsrapport kommer att presenteras under våren 2012.

Ingen övergödning

Arne Joelsson, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till år 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Detta gäller särskilt de marina miljöerna.

För att nå 30 procent minskning av kväveutsläppen krävs stora förändringar i jord- och skogsbruket som blir mycket resurskrävande. Utan ytterligare åtgärder bedöms även utsläppen av kväveoxider uppgå till för höga värden.

Sveriges åtagande i Östersjöplanen (BSAP) att minska sin andel av kvävebelastningen med cirka 21 000 ton och av fosfor med 290 ton per år till år 2021 innebär ytterligare utmaningar. Huvuddelen av kvävetillförseln till havet från Halland kommer från jordbruksmarken, men de viktigaste åtgärderna för att minska växtnäring förlusterna har minskat i omfattning. Arealen fånggröda och vårbearbetning har minskat med 25 procent och skyddszonsarealen har nästan halverats. Pågående arbete inför ett nytt landsbygdsprogram ger dock förutsättningar för åtgärder som bör kunna ge lägre växtnäring förluster.

Halland har för närvarande en betydande hyggesarealen efter stormskadorna i Västsverige 2005 och 2007. Det innebär att växtnäring läckaget från skogsmark under de närmaste åren kommer att ligga på en fortsatt hög nivå. De långväga lufttransporterna av kväveföreningar har heller inte visat någon tydligt avtagande trend. Den kritiska belastningsgränsen kommer att överskridas för flera biotoper.

För i stort sett alla sjöar i Halland är det möjligt att nå målet, medan flera mindre vattendrag längs kusten har för höga fosforhalter. Kustvattnet längs hallandskusten uppfyller inte kraven för God ekologisk status. Samma sak gäller flertalet mindre vattendrag längs kusten. Pågående arbete för bättre rening av enskilda avlopp och anpassningar i jordbruksdriften bör kunna sänka fosforutsläppen, men det kommer att ta lång tid innan förbättringsåtgärderna får full effekt.

Vad är aktuellt på området?

Det internationella projektet [Aquarius](#) har nyligen avslutats. Projektets syfte har varit att utreda hur markanvändning och vattenkvalitet påverkas av ändrade klimatiska förutsättningar. I Sverige har Smedjeåns avrinningsområde i södra Halland varit studieområde.

Inom projektet har nio slumpvis utvalda gårdar undersökts vidare i fråga om möjliga åtgärder för att minska näring förlusterna från åkermarken till vatten. En intressant slutsats är att det finns potential att minska kväveutlakningen med ca 25 % utan att odlingsinriktning och skördenivåer påverkas negativt. Detta förutsätter att användningen av handelsgödsel och stallgödsel anpassas och att fånggrödor och vårbearbetning eller senarelagd höstbearbetning sätts in där det är tekniskt möjligt. Jordbrukets kostnader blir dock betydligt högre, och åtgärderna kräver därför extern finansiering. Ytterligare vattenkvalitetsförbättringar kan nås genom anläggning av våtmarker.

Levande sjöar och vattendrag

Jonas Svensson, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. För att målet skall kunna nås saknas hos tillsynsmyndigheterna framför allt resurser för en mer egeninitierad och målstyrd tillsyn.

Preciseringen ”Restaurering” bedöms inte som möjlig att nå med idag beslutade eller planerade styrmedel. Ansatsen att återställa och anpassa vattendrag som påverkas av reglering går långsamt framåt i länet även om förhoppningen är stor att Hertings kraftverk i Ätran kommer att rivras ut inom de närmaste åren.

Fysisk påverkan kopplad till småskaliga kraftverk och dammar kan konstateras vara ett mycket omfattande problem i länet. Det finns i dag cirka 236 dammar av vilka en tredjedel producerar vattenkraft. Dessa siffror är osäkra eftersom det förekommer att till exempel kvarn- och sågverksdammar har konverterats till vattenkraftverk utan tillstånd eller anmälan.

Samtidigt är kunskapsbristen stor. Inte minst råder stora oklarheter kring hur drift och reglering sker i verksamheter där gammal eller urminnes hävd åberopas och inget egentligt tillstånd finns. Innan faktiska åtgärder kan komma ifråga krävs därför tid och resurser för utredning med syfte att klargöra vilken är påverkan, vilken är orsaken och vem bär ansvaret. Detta är till stor del en tillsynsfråga.

Att bedriva tillsyn gentemot verksamheter med ibland tämligen odefinierbar ”rättskraft” och som samtidigt lutar sig mot ett ålderdomligt regelverk och otidsenliga domar med mer eller mindre obefintliga villkor, är en mycket komplicerad och tidskrävande uppgift. Det är därför mycket angeläget att en översyn och modernisering av det gällande regelverket i miljöbalkens 11:e kapitel kommer till stånd snarast.

Preciseringen ”Skydd av nationellt särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer” bedöms inte heller som möjlig att nå. Arbetet med skydd av nationellt särskilt värdefulla natur- och kulturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag går mycket långsamt i länet, och är hittills huvudsakligen inriktat på att ta fram underlag för vilka områden som bör skyddas. För att målet ska kunna nås krävs i första hand fler handläggare på länsstyrelsen.

Vad är aktuellt på området?

I Halland genomförs 2011-2013 ett restaureringsprojekt i sex biflöden kring Högvadsån för att möjliggöra etablering av flodpärlmusslan som i sin tur är beroende av lax och öring för sin existens och spridning. Fria vandringsvägar, skapande av trädbevuxna kantzoner och en översyn av rensningsåtaganden är tänkbara åtgärder. Härigenom gynnas även en rad andra organismer i vattnet och på land som är beroende av fria vandringsvägar och ett mer naturligt landskap även runt vattendraget.

Grundvatten av god kvalitet

Erika Tollebäck, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Det saknas faktaunderlag för att kunna utvärdera tillståndet i grundvatten och tillståndet i grundvattnet bedöms därför som neutralt.

Förbättrad övervakning behövs för att kunna göra säkra bedömningar av antropogen påverkan. Därutöver efterfrågas ökad kunskap om hur grundvattnets nivåer, flöden och kvalitet påverkar olika ekosystem och andra vattenmiljöer.

Preciseringen ”Grundvattnets kvalitet” bedöms inte kunna nås till år 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Rester från bekämpningsmedel, både tillåtna och avregistrerade, samt förhöjda nitrathalter från växtnärläckage återfinns i grundvattnet i jordbruksintensiva områden. Det pågår arbete med att anpassa jordbruksdriften för att minska växtnärläckage och bekämpningsmedelsanvändning, men tröghet i mark och grundvattensystem gör att det behövs lång tid för förbättrad grundvattenkvalitet och det kommer att ta tid innan åtgärderna får effekt.

I Hallands län finns i dag 59 stycken allmänna grundvattentäkter varav 20 stycken har vattenskyddsområden enligt MB. De flesta allmänna vattentäkterna bör ha fått ett fullgott skydd till 2020. För enskild dricksvattenförsörjning och viktiga områden för framtida dricksvattenförsörjning saknas oftast skydd. En regional vattenförsörjningsplan behövs för att peka ut geologiska formationer som är av stor betydelse för framtida dricksvattenförsörjningen.

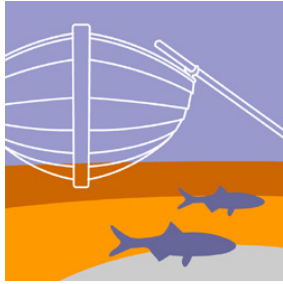
Avseende precisering 4 ”Bevarande av naturgrusavlagringar” är vi försiktigt optimistiska. Då ”ton-målet” är borta finns det sannolikt större möjligheter att nå målet. Det finns lagstiftning som stödjer målet. Kunskapen och bedömningen av vilka naturgrusavlagringar som behöver sparas för vattenförsörjningen behöver öka. Regionala underlag för materialförsörjningsplanering behöver tas fram. Ökad samverkan mellan de olika aktörerna är mycket viktig för att nå målet.

Genomförandet av bland annat vattendirektivet, dotterdirektivet för grundvatten och nitratdirektivet har stor betydelse för miljömålet, men för att nå målet krävs bra planeringsverktyg och beslutsunderlag på nationell och regional nivå och att existerande lagstiftning tillämpas.

Vad är aktuellt på området?

Data från den nationella [miljöövervakningen](#) och [grundvattennätet](#) visar på sjunkande metallhalter i grundvattnet. Vid flertalet provtagningsplatser minskade halterna av arsenik, bly, kadmium, koppar, kobolt, krom, kvicksilver, zink och nickel under perioden 1996–2010.

De sjunkande metallhalterna bedöms främst vara ett resultat av minskad deposition från mänskliga utsläpp. Såväl sjunkande pH som ökande halter av totalt organiskt kol (TOC) borde innebära ökande metallhalter, med undantag för arsenik. Aluminiumhalten, som främst är beroende av naturliga faktorer, uppvisade sammantaget inga tydliga trender under perioden.

Hav i balans och levande kust och skärgård

Peter Norell, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljömålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Situationen för Kattegatt är allvarlig och den biologiska mångfalden är hotad. Vidtagna åtgärder har inte varit tillräckliga för att nå målet.

Trots flera åtgärder under senare år för att minska fisketrycket på framförallt torsk (fiskefritt område i sydöstra Kattegatt, skrotningskampanj riktad mot bottentrålare) är torskbeståndet fortsatt mycket svagt och inga tecken till förbättring kan skönjas. Många lokala fiskbestånd är kraftigt reducerade eller försvunna. Stora förändringar har skett rörande fiskbeståndens täthet och storlekssammansättning sedan 1920-talet. Många kommersiellt viktiga fiskarter förekommer i allt glesare bestånd, särskilt vad avser större, vuxen fisk. Inom vissa fisken är omfattningen av oönskade bifångster ett problem liksom negativ påverkan på marina bottenar.

Förutom överfiske så utgör övergödning, fysisk exploatering, miljögifter, klimatförändringar och främmande arter ett hot mot Kattegatts produktionsförmåga och mångfald. Man kan inte se någon tydlig utveckling för miljötillståndet i Kattegatt. Kustvattnets ekologiska status klassas som måttlig till otillfredsställande. Dock finns tecken på förbättringar i utsjön, främst med avseende på närsaltshalten. Vidare finns rika och välbevarade marina livsmiljöer kvar i form av de otrålade delarna av utsjöbankarna i Kattegatt (Fladen, Lilla Middelgrund). Dessa miljöer utgör en refug för tillbakaträngda arter.

För att nå målet om ett Kattegatt i balans krävs bland annat ett fiske anpassat efter beståndens storlek med metoder som ej skadar den biologiska mångfalden, ökad vaksamhet om bevarandet av de kustnära grunda miljöerna samt fortsatta åtgärder för att minska lokala utsläpp och läckage av näringsämnen från land.

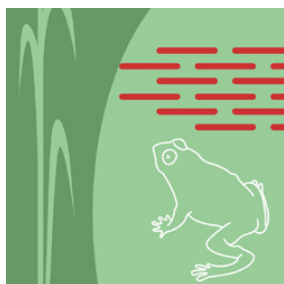
Genomförda och planerade åtgärder mot övergödning kommer på sikt förhoppningsvis att ge effekt. Införandet av förvaltningsplaner, fiske med skonsamma redskap och reglering av fisket i särskilt värdefulla områden kommer förhoppningsvis också att ge effekt.

Marint kartläggningsarbete pågår och kommer att medföra ökad kunskap om de marina miljöerna. Det innebär att arbetet med att skydda värdefulla marina områden underlättas.

Vad är aktuellt på området?

Den 1 juli 2011 bildades en ny myndighet, [Havs- och vattenmyndigheten, HaV](#). Havs- och vattenmyndigheten har regeringens uppdrag att genomföra en sammanhållen svensk politik för våra hav och vatten. Målet för havspolitikerna är att havet och dess naturresurser ska utnyttjas på ett hållbart sätt så att livet i vattnen bevaras.

Den nya havs- och vattenmyndigheten har tagit över många av Fiskeriverkets och Naturvårdsverkets ansvarsområden när det gäller havs- och vattenplanering, tillsyn och reglering. Huvudkontoret finns i Göteborg.

Myllrande våtmarker

Hans Bjuringer, Länsstyrelsen

Miljökvalitetsmålet är nära att nås. Det finns i dag planerade styrmedel som beslutas före 2020. Implementeringen av vattendirektivet kommer att ge incitament till åtgärder som gynnar uppfyllandet av flera av målets preciseringar.

Preciseringen ”Friluftsliv och rekreation” bedöms som möjlig att nå till 2020. I alla större våtmarksprojekt ingår åtgärder för att gynna friluftsliv och rekreation. Det kan vara fågeltorn, stigar, parkeringsplatser och informationstavlor som gör områdena mer lättillgängliga. Inom stödet för utvald miljö ingår dessa åtgärder som stödberättigande. Det finns även exempel på anlagda våtmarker som är handikappanpassade. Stort fokus finns även på skötsel av dessa våtmarker för att synliggöra och bibehålla naturvärden och förhindra igenväxning. Ett par stora projekt är på gång i länet. Även i skyddade områden görs åtgärder fortlöpande för att gynna rekreation och friluftsliv. Det finns i vissa fall klara motsättningar mellan tillgänglighet och störningar (oftast fågellivet).

Preciseringen ”Hållbart nyttjande och hänsyn till våtmarker” bedöms vara svår att nå till 2020. En stor andel av länets våtmarker är mer eller mindre kraftigt påverkade av mänsklig påverkan. Våtmarker i slättlandskapet är ofta helt eller delvis utbrutna torvtäcker med pågående igenväxning och ibland med höga naturvärden (klass 1 och 2 i Våtmarksinventeringen). Oftast är dessa naturvärden skapade av och beroende av mänsklig påverkan.

Våtmarker i inlandet är ofta påverkade av dikning och tidigare slätter och/eller torvtäkt. Dessa växer idag oftast igen med skog. Nedfall i form av kväve och andra föroreningar skyndar på igenväxningen.

Underhåll av diken och skyddsdikning inom skogsbruket är åtgärder som gör att målet blir svårt att nå i skogsbygden. I slättbygden ingår de flesta vattendrag och våtmarksområden i dikningsföretag. I dessa dikningsföretag föreligger underhållsskyldighet och det kan bli svårt att få tillbaka eller restaurera våtmarker. En översyn av lagstiftningen som berör vattenverksamhet är nödvändig för att nå preciseringen.

Det råder en stor osäkerhet kring hur flera av målets preciseringar ska följas upp.

Vad är aktuellt på området?

Under 2012 finns förhoppningar om att länets hittills största anlagda våtmark kan anläggas. Projektet, som har en budget på 4 miljoner, är under prövning hos Miljödomstolen. Våtmarken kommer att anläggas i Kungsbacka kommun och blir drygt 50 hektar. Huvudsyftet är att gynna den biologiska mångfalden, framför allt olika våtmarksanknutna fågelarter.

Levande skogar

Ingvar Paulsson, Skogsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Det saknas också tillräckliga drivkrafter som verkar för ändamålsenlig och tillräcklig miljöhänsyn vid skogliga åtgärder.

Vissa miljömässigt viktiga faktorer till exempel äldre lövrik skog och död ved har ökat i mängd sedan 1998 men det är ett stort gap till det naturvårdsbiologiska behovet. Det är oklart om tillräcklig biologisk kvalitet har uppnåtts i hittillsvarande ökning. Skogsbruket bedrivs alltmer intensivt och granens dominans fortsätter att prägla skogarna i Halland, vilket är negativt för den biologiska mångfalden.

Skogssektorns arbete med ”Hänsynsfullt brukande” har hittills i huvudsak fokuserat på hänsyn vid föryngringsavverkning samtidigt som miljöhänsyn vid andra skogliga åtgärder har mycket stor betydelse för hur framtidens skog kan uppfylla de biologiska behoven. Hänsynen är idag inte tillfredsställande och utvecklingen går mot ett allt mer intensivt skogsbruk och uttag av vedråvara, som även omfattar till exempel uttag av död ved.

Arbetet med ”Skydd och bevarande av biologisk mångfald” är otillräckligt i omfattning och takt. Det finns betydande arealer skog med höga naturvärden som saknar långsiktigt skydd. Gamla ädellövträd, ädellövskog och lövrika skogar har stor betydelse för möjligheten att uppnå miljömålet. Det behövs ökade insatser för att bevara och utveckla dessa miljöer.

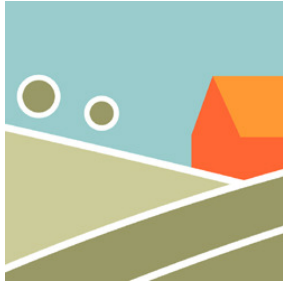
Idag sker det mycket lite insatser för ”Främjande, restaurering och nyskapande av naturvärden”. Utebliven naturvårdsskötsel medför att naturvärden mer eller mindre snabbt utarmas. Viktiga naturtyper är fragmenterade och otillräckligt förekommande. Det behövs strategi och insatser för återskapande av livsmiljöer.

Flera åtgärder behövs för att målet ska kunna nås. Mängden skog som undantas från skogsbruk måste öka, därutöver behöver en betydande skogsareal brukas med anpassad skötsel. Det behövs utvecklade och tydligare styrmedel, bl.a. för restaureringsåtgärder och återskapande av viktiga livsmiljöer och för åtgärder som förbättrar miljötillståndet i framtidens skogar. Det behöver skapas och utvecklas drivkrafter som verkar för att gällande regelverk, normer och policys får genomslag i verkligheten.

Vad är aktuellt på området?

Nationellt pågår det nu en utökad dialog mellan Skogsstyrelsen och skogssektorns övriga aktörer om miljöhänsyn i skogen. En ”Färdplan” för ett bättre läge i skogen har arbetats fram tillsammans med skogsbruket, naturvärden och andra myndigheter. Ett initialt större arbete ska genomföras inom 1-2 år. Arbetet bedrivs i olika arbetsgrupper med representation av olika intressen. Målen för projektet är:

- Ökad samsyn om sektorsansvaret och dess innebörd
- Utvecklade sätt att beskriva gemensamma målbilder för bra miljöhänsyn
- Väl kända lagkrav för miljöhänsyn
- Uppföljningssystem som kan utgöra grund för en fortsatt utvecklings- och läroprocess.

Ett rikt odlingslandskap

Kent Lindqvist, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2020 med i dag beslutade eller planerade styrmedel. Arealen jordbruksmark fortsätter att minska liksom kulturbärande landskapselement medan tendensen för ekologisk odling och konsumtion är positiv.

För att skydda värdefull åkermark vid exploatering har det under senare år diskuterats att förtäta redan befintliga tätorter. Sedan 2009 har andelen skyddszoner utmed vattendrag ökat en aning men den miljöersättningen slopas från 2012. Inom åtgärdsprogrammen för hotade arter pågår arbete men det behövs många års arbete för att uppnå målet långsiktigt. Mångfalden av odlat växtmaterial och djurhållning av lantraser minskar kraftigt.

De förändringar som ständigt pågår i odlingslandskapet gynnar inte biologisk mångfald. Arealen betes- och slåttermark minskar stadigt. Betesmarksdefinitionen måste bli enklare och mer långsiktig. Restaurering av betesmarker har dock ökat med 60 procent sedan 2009. Skötsel av småbiotoper i kulturmiljöstödet har minskat med ca 20 procent sedan 2006. Här behövs ett enklare och mer långsiktigt regelverk. Det finns cirka 23 000 registrerade skyddsvärda träd i Halland. 20 procent är i behov av åtgärder inom 10 år för att de ska bevaras. Länsstyrelsen arbetar med information och ett utökat stödsystem för dessa träd. Inom miljöersättningen har mångfaldsträda och fågelåker ökat något.

Skötseln av åkerlandskapets landskapselement har minskat i Halland de senaste åren. Det kan bero på att det inte prioriteras i jordbruksarbetet och att ersättningen inte betalar arbetsinsatsen. Under 2011 kommer ett program om att tillvarata odlingslandskapets ekonomibyggnader att färdigställas. Föreslagna åtgärder är beroende av hur landsbygdsprogrammets stödformer utformas. För närvarande bedrivs ingen kulturmiljöövervakning om tillståndet för odlingslandskapets bebyggelse. De medel som ger möjlighet för ökade satsningar är blygsamma.

För att målet ska kunna nås behövs fortsatt arbete på regional nivå och ökat stöd för miljöersättningar.

Vad är aktuellt på området?

Sommaren 2011 startade Länsstyrelsen ett [projekt](#) som pågår till sommaren 2013 där syftet är att göra åtgärder som gynnar skyddsvärda träd i anslutning till kulturlandskapet. Du som är fastighetsägare kan få ersättning för att genomföra trädvårdsinsatser som till exempel restaureringshamling, frihuggning av skyddsvärda träd, röjningar av större områden, skapande av död ved eller stängsling.

God bebyggd miljö

Kjell Pihl, Länsstyrelsen

Det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Preciseringarna inom målet har en stor spridning och diversifiering.

För att målet ska uppnås krävs ökade resurser inom kommunal och statlig verksamhet samt kompletterande lagstiftning.

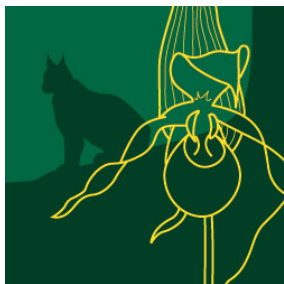
Några av preciseringarna bedöms dock kunna nås. Det gäller främst ”Hållbar bebyggelsestruktur” och ”Hållbar samhällsplanering”. Dessa mål är mer av strategisk karaktär än praktisk. Bland annat utifrån det faktum att kommunernas översiktsplanering och länsstyrelsens arbete med planeringsunderlag har förbättrats bedöms förutsättningarna för att nå dessa mål som goda. Kopplingen till nationella mål, planer och program finns dock än så länge inte på ett systematiskt sätt redovisat i kommunernas översiktsplaner.

De halländska tätorterna är i stor utsträckning belägna i jordbrukslandskapet. Därför krävs det sannolikt extraordinära insatser i form av förbättrat kunskapsunderlag och kanske kompletterande lagstiftning för att finna formerna för att tätorts- och infrastrukturutveckling ska kunna ske utan att högvärdig jordbruksmark tas i anspråk.

Andra preciseringar såsom ”God vardagsmiljö”, ”Natur- och grönområden”, ”Miljöanpassade transporter” och ”Hälsa och säkerhet” är sådana som kräver en ganska omfattande omställning av samhället eller kompletterande lagstiftning för att genomföra fullt ut. Dessa bedöms därför inte möjliga att uppnå före 2020. Även om en omfattande inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse genomförts i Halland under de senaste åren bedöms preciseringen ”Kulturvärdena i bebyggd miljö” svår att uppnå. Bland annat är målsättningen att 30 procent av den värdefulla bebyggelsen ska få ett formellt skydd svår att uppnå.

Vad är aktuellt på området?

Samhällsplanering bedöms vara ett av de områden där det finns behov av att utveckla fler regionala åtgärder för att komma framåt i arbetet med ett hållbart samhälle. Med regionala åtgärder menas åtgärder som bör göras av en regional aktör eller flera aktörer i länet i samverkan. Länsstyrelsen kommer att bjuda in till ett arbete för att utveckla fler regionala åtgärder inom området under våren 2012. Även länsstyrelsens sammanfattande redogörelse inför kommunernas aktualitetsförklaringar av sina respektive översiktsplaner innehåller tips och idéer om hur den kommunala planering kan bidra till utvecklingen mot ett hållbart samhälle.

Ett rikt växt– och djurliv

Jeanette Erlandsson/Jessica Gunnarsson, Länsstyrelsen

Det är inte möjligt att nå miljökvalitetsmålet till 2020 med idag beslutade eller planerade styrmedel. Trots stora insatser har situationen inte förbättrats i den omfattning som krävs för att nå regionala, nationella och internationella mål och åtaganden.

För att klara den biologiska mångfalden går det inte att se på arbetet som en uppgift enbart för naturvårdssektorn. För ett framgångsrikt arbete krävs en förändrad inställning till biologisk mångfald i hela samhället. Det måste till tydliga uppdrag till myndigheter inom andra sektorer än naturvården så att arbetet med biologisk mångfald ges hög prioritet. Det yttersta hotet är föreställningen att bevarande medför kostnader som inkräktar på försörjningsmöjligheter i samhället. Om människor inte vet om att mångfalden är förutsättningen för människans försörjning så finns ingen politisk vilja att uppnå ett hållbart nyttjande. Preciseringar om ökad kunskap om biologisk mångfald samt hållbart nyttjande är grundpelare i detta arbete.

”Restaurering av naturtyper” är en viktig precisering där många aktörer kan få en viktig roll. Det är även sammankopplat med ett hållbart nyttjande. Det handlar inte bara om hur man kan bevara biologisk mångfald utan frågan måste hela tiden lyftas till hur man förstärker och utvecklar den biologiska mångfalden inom olika samhällssektorer.

”Hejdad förlust av biologisk mångfald” är en central precisering. De största hoten är bland annat biotopförstörelse och annan mänsklig påverkan. Det är viktigt att inte slå ut randpopulationer och att bevara genetisk variation genom att jobba för utökade utbredningsområden och en sammanlänkning av dessa. Artbevarande är en lång process och trots att åtgärder för att nå målet har initierats kan det ta flera decennier att utläsa resultat av de naturvårdsinsatser som görs idag. Men för artgrupper med kort generationstid kan rätt insatser ge en snabb utväxling med positiv respons.

Arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) har möjliggjort en utveckling av arbetet med biologisk mångfald och mandat att jobba utanför den traditionella naturvårdssektorn och bör ses som en viktig resurs i arbetet med att nå måluppfyllelse.

Vad är aktuellt på området?

EU:s miljöministrar höll sista miljørådsmötet för 2011 den 19 december. Där tog man beslut om vilken strategi EU länderna ska ha inom biologisk mångfald. [Strategin](#) till 2020 har som övergripande mål att stoppa förlusten av biologisk mångfald och förstörelsen av ekosystemtjänster i EU senast 2020, i möjligaste mån återställa dem och samtidigt förstärka EU:s bidrag för att motverka förlusten av biologisk mångfald på global nivå.

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN